
Дарина Бабенко,
*здобувач вищої освіти (бакалаврського рівня),
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Оксана Пащенко,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

РИНОК ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Ринок зернових займає вагомую частку в загальній структурі світової агропродовольчої системи. Рівень його розвитку відіграє визначальну роль у забезпеченні глобальної та національної продовольчої безпеки, рівня добробуту населення та експортних можливостей. Україна завжди була і залишається одним з основних виробників сільськогосподарської продукції. Вітчизняний аграрний сектор економіки виступає основою продовольчої безпеки та забезпечує значну частку доходів до бюджету. Так, за даними USDA, до війни Україна забезпечувала 46% світового експорту соняшникової олії, 9% експорту пшениці, 17% ячменю та 12% кукурудзи на світових ринках [1,2].

Зернова галузь є стратегічним сектором аграрної економіки України, тому що формує понад 25% загального виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечує значне надходження валютних коштів до бюджету. Зернові культури становлять значну частину вітчизняного експорту. За даними Державної служби статистики України, доходи від вивезення зернових культур у 2021 р. становили 12,3

млрд доларів, тобто 18,1% від загального обсягу українського експорту товарів. Більшими обсягами характеризувався тільки експорт чорних металів – 14,0 млрд доларів (20,5% експорту товарів). Незважаючи на військові дії українським аграріям вдалося не лише зберегти, але й суттєво збільшити виробництво зернових та олійних культур. Загалом валовий збір зернових і зернобобових культур у 2023 р. склав 59,77 млн тонн, що на 11% більше, ніж у 2022 р. Порівнюючи 2022 р. із 2021 р. валовий збір зернових скоротився на 32 млн тонн або 37,4%.

На фоні загального зниження експорту товарів і послуг з України частка сільськогосподарської продукції і продовольства зросла з 40,7% в 2021 р. до 61,5% в 2023 р. Агропродукція України стала одним з основних каналів надходження валютної виручки в країну в умовах повномасштабної війни та зруйнованої промисловості [3].

Обсяг експорту зернових в натуральному виразі був нижчим на 27% в 2022 р. і на 15% в 2023р. порівняно з середніми значеннями в 2019-2021 роках це зумовлено падінням експорту в грошовому виразі відбувалось за рахунок зниження тону й внаслідок просідання цін на с/г товари на світових ринках. Проте такі показники зовнішньої торгівлі – це вже досягнення. Адже країна-терорист бажає зруйнувати український експорт. Постійно спостерігалось ускладнення логістики з нашої країни – блокада морських портів в перші місяці повномасштабного вторгнення, використання альтернативних йому наземного й річкового транспорту, який є дорогим видом логістики, перекриття західних кордонів і зерновий бан від сусідів з ЄС. Низькі закупівельні ціни на аграрну продукцію та значне зростання вартості послуг транспортування призвело до втрати аграріями значної частини прибутків. Як наслідок, багато фермерів відмовились збирати врожай. Наприклад, значний відсоток врожаю кукурудзи у 2022 р. залишився зимувати на полях. У 2022 р. була підписана «зернова угода» України, росії та Туреччини, під егідою ООН, яка створила процедури для безпечного експорту зерна з окремих портів. За 2022 рік українські аграрії наростили експорт до країн Євросоюзу на 65%. Основними експортними культурами залишаються кукурудза та пшениця, яким належить більше 90% українського експорту зернових.

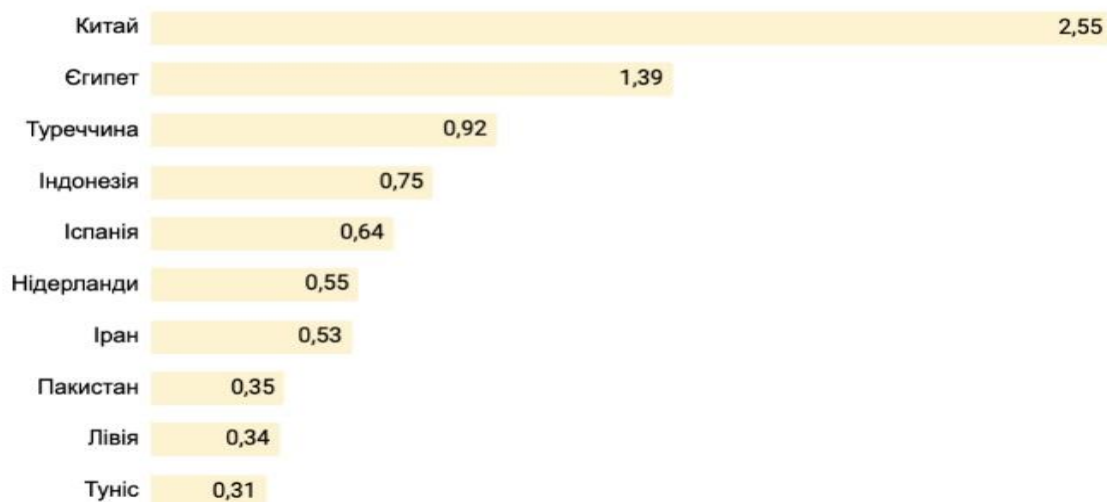
Повномасштабне вторгнення росії в Україну завдало згубних наслідків для аграрного сектору економіки України. Тимчасова окупація територій нашої країни та втрата шляхів збуту негативно вплинули на обсяги виробництва зерна.

У 2023 р. Україна експортувала зерно в європейські країни – Італія (25% від об'єму), Нідерланди (25%), Німеччина (25%), Румунія (40%), порти Великої Одеси та Ізмаїл (35 %). За даними Державної митної служби України у 2023 до топ-країн імпортерів українського зерна належать: Іспанія (1,42 млрд. дол.), Китай (1,15 млрд. дол.), Румунія (1,04 млрд. дол.), Єгипет (0,67 млрд. дол.), Туреччина (0,6 млрд. дол.) Італія (0,56 млрд. дол), Польща (0,20 млрд. дол.) (рис.1) [3].

За даними Державної митної служби України, у 2023 р. порівняно з результатами 2021р. знизилась частка Азії і Близького Сходу. Хоча такі лідери, як Китай, Єгипет і Туреччина лишилися в ТОПі найбільших імпортерів українського зерна, їх частка зменшилася порівняно з довоєнним періодом (рис. 1) [3]. А Індонезія, Іран (зі зрозумілих причин) і ряд інших близькосхідних країн взагалі вилетіли з першої десятки найбільших ринків збуту для зернових з України.

На противагу, зросли поставки до країн ЄС. Таким чином на Європейський Союз в 2023 р. припало 55% експорту зернових, проти 16% в період до повномасштабного вторгнення. Із квітня 2023 р. ряд країн, а саме Польща, Словаччина, Угорщина й Румунія ввели обмеження на імпорт зернових з України. Поляки протягом минулого року ще й активно протидіяли транзиту українського зерна до інших країн ЄС, створюючи штучні перешкоди при митному оформленні [3]. Адже як виявилось Німеччина, Італія, Чехія та інші не мали достатньої кількості митно-ліцензійних зон, тому зерно розмитнювалось наприклад в Польщі, а вже далі реекспортувалось в інші країни [3]. Українська зернова асоціація оцінює потенційний врожай в 2024 році на рівні 76,1 млн т зернових та олійних. В той час як врожай 2023 року за оцінкою УЗА склав 82,6 млн т зернових та олійних.

ТОП-10 країн-імпортерів українського зерна в 2021 р., \$ млрд

ТОП-10 країн-імпортерів українського зерна в 2023 р., \$ млрд

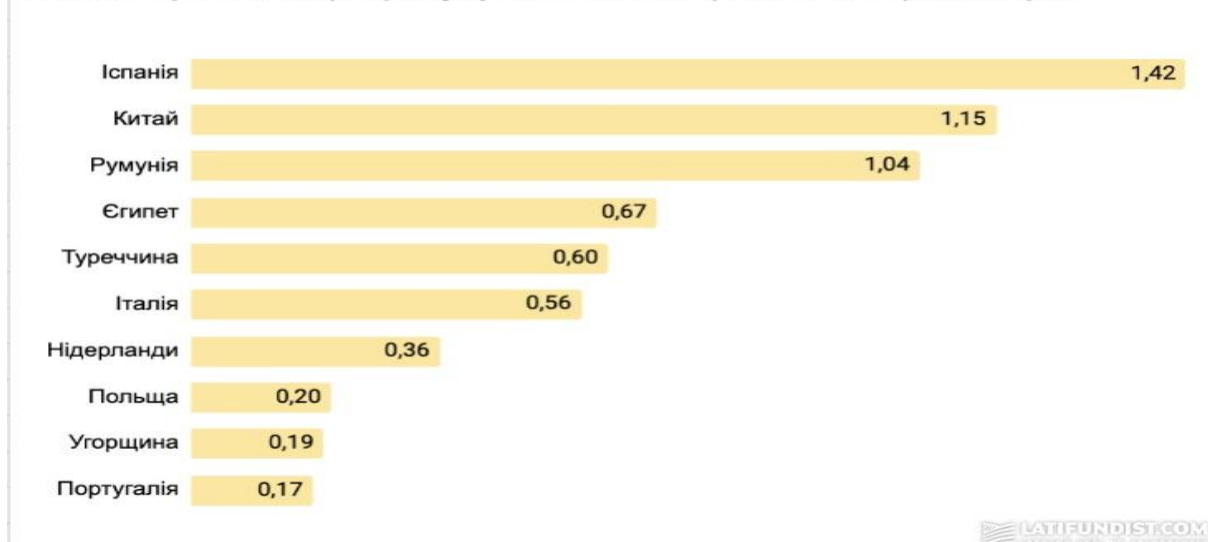

Рисунок 1. Топ-країн імпортерів українського зерна [3].

Ринок зернових є одним із пріоритетних для економіки України. Сучасний стан вітчизняного ринку зерна можна охарактеризувати як нестабільний, а основні проблеми його розвитку пов'язані з веденням бойових дій: руйнування інфраструктури ринку, блокада морських портів, значні цінові коливання, монополізм посередників, кон'юнктурні коливання. Разом із тим, дестабілізація ситуації на ринку зерна значною мірою спричинена поведінкою трейдерів, які для максимізації власного прибутку встановлюють занижені закупівельні ціни. Тому важливою умовою забезпечення стабільності ринку зерна має стати застосування дієвих механізмів державного регулювання. Основними напрямками державного регулювання зернового ринку слід вважати: удосконалення цінової політики; розвиток ринкової інфраструктури; подолання монополії у сфері збуту зерна; страхування урожаю; здійснення кредитної підтримки товаровиробників.

Література

1. Аграрний експорт-2023: скільки і куди продали зерна та олії. URL: <https://elevatorist.com/spetsproekt/210-agrarniy-eksport-2023-skilki-i-kudi-prodali-zerna-ta-oliyi>
2. Світовий урожай зерна у 2023/24 МР стане найбільшим в історії. URL: <https://agroportal.ua/news/mir/svitoviy-urozhay-zerna-u-2023-24-mr-stane-naybilshim-v-istoriji>
3. ТОП-10 країн імпортерів українського зерна у 2023 році. URL: <https://latifundist.com/rating/top-10-krayin-importeriv-ukrayinskogo-zerna-u-2023-rotsi>

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ**

**МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**РОЗВИТОК БІОЕНЕРГЕТИЧНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ В СІЛЬСЬКОМУ
ГОСПОДАРСТВІ**

07 - 08 березня 2025 р.

м. Київ

УДК 620.9:63

Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ., 07-08 березня 2025 р.). – К.: Видавництво «Наукова столиця», 2025 – 172 с.

Відповідальний за випуск д. е. н., професор **М. П. Талавира**

Відповідальність за достовірність матеріалів несуть автори.

© Національний університет біоресурсів і
природокористування України, 2025